

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 948

מסכת סנהדרין ז' - י"ג ♦ נגעים י"א, ז' - י"א, י"א

בס"ד, כ"ט תמוז תשע"ז

השבוע בגליון

♦ כיצד נקבעו תאריהם של חכמי התלמוד?
♦ עם הארץ שלשמו הוצמד תואר רבני

♦ "פלגינן דיברא" - בכל תנאי?

♦ תשובת חכמי ישראל לצוררי היהודים
♦ קידוש החודש והלחות שלנו

דבר העורך

\$50

אם אי פעם מישוה יאמר לך, כי הוא מיואש ואינו רואה כל אפשרות לישועה, ספר לו את הקורות אותי, וזה בוודאי יחזק אותו. כך הסתיימה שיחת טלפון עם יהודי תלמיד חכם, ראש כולל אברכים נכבד מבני ברק.

הנוסעים הדקו את תגורות הבטיחות, ההוראות האחרונות של הדיילים ניתנו, והמטוס המריא השמימה. על הנוסעים נמנה יהודי נכבד, בר אוריין, שיצא בשליחות כולל האברכים שבראשו עמד. זו תקופה ארוכה שהוא מנסה למצוא מקורות כספיים למתן התמיכה לאברכים, אך מקורותיו ייבשו לאחרונה. האחד פשט את הרגל, רעהו החליט לתמוך במוסד אחר, וכך נותר ראש הכולל נטול מקורות מימון.

מעודי לא נסעתי לחוץ לארץ, שח ראש הכולל, אך כאשר לא עמדה בפני הברירה, חשבתי לעצמי, שאם הכל נוסעים ומצליחים, מדוע יגרע חלקי? כך מצאתי את עצמי ממריא ליבשת אמריקה לנדוד על פתחי הנדיבים, שיסייעו בידי לתמוך באברכים השוקדים על התורה.

טרם יציאתי מן הארץ נכנסתי אל מעונו של הסטיפלער זצ"ל וביקשתי את ברכתו. כאשר הוא שמע כי אני נוסע מעבר לים כדי לאסוף ממון, הכניס את ידו לכיס מעילו, הוציא ממנו שטר בן חמישים דולר והניחו בכף ידי מעודד יצאתי מביתו בדרכי לחו"ל.

דף ה/א לא יסור שבט מיהודה

תשובת חכמי ישראל לצוררי היהודים

בגמרתנו מבואר, שראשי גלויות בכל אשר התייחסו על שבט יהודה, ינקו את כוחם מברכת יעקב אבינו לבנו יהודה (בראשית מט/י): "לא יסור שבט מיהודה", וכפי שכתב הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ד הל' י"ג): "ראשי גלויות שבבבל במקום מלך הן עומדים, ויש להן לרדות את ישראל בכל מקום ולדון עליהן בין רצו בין לא רצו שנאמר לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גלויות שבבבל". גם המשך הפסוק "ומחקק מבין רגליו", בא לידי ביטוי בכך שנשיאי ארץ ישראל היו משבט יהודה. נבואת יעקב אבינו לבניו שימשה את הנוצרים צוררי היהודים במשך שנים רבות ככלי ניגוח, בבואם להצביע על "אי דיוקים" בתורתנו הקדושה. וכך, אנו מוצאים בספרים שונים שאלה שחזרה על עצמה בפולמוסים רבים: הרי הפסוק מבטיח ליהודה שלטון נצחי: "לא יסור שבט מיהודה", איה הוא שלטונו של יהודה והיכן היא מלכותו?

הרמב"ן (בראשית מט/י) בהתייחסו לשאלה זו מצטט את הפסוק (דברים כח/ו) "יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתך", ומוכיח מכך, כי גם התורה עצמה אינה מוציאה מכלל אפשרות את הפסקת שלטונו של שבט יהודה. לפיכך, הוא מפרש את הפסוק "לא יסור שבט מיהודה", כי כל עוד קיימת מלוכה בישראל, יש להעמיד מלך משבט יהודה בלבד, ואין זו, איפוא, הבטחה לרציפות שלטונית לאורך ימים.

אכן, כותב הרמב"ן, אלו שעברו על איסור זה, ומינו מלך שאינו משבט יהודה, נענשו קשות: "וזה היה עונש החשמונאים שמלכו בבית שני. כי היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצות מישראל. ואף על פי כן נענשו עונש גדול... בעבור זה שמלכו ולא היו מזרע יהודה ומבית דוד, והסירו השבט והמחוקק לגמרי. והיה עונשם מדה כנגד מדה, שהמשיל הקדוש ברוך הוא עליהם את עבדיהם והם הכריתום".

לעילוי נשמת

הר"ד **משה בורנשטיין** ז"ל ב"ר צבי הלוי ז"ל

נלב"ע ה' באב תשנ"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת **חנה יהודית בלכר** ע"ה

ב"ר שבח ז"ל

נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה

הר"ד אריה דבורה יעקבסון שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

מרת **רבקה ריטה פריידמן** ע"ה

בת רבי אפרים פרנק ומרת חיה אידה גולדברג ז"ל

נלב"ע ב' אב תשע"ד

ומרת **שפרה בר - אדון** ע"ה

ב"ר יעקב ומרת טויבע - תניה זצ"ל

נלב"ע י"א אב תשס"ו

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הר"ר **אלעזר ישראל מי-זהב** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע ד' באב תשל"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו משפחות

מנחם ואוריאל מי-זהב שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שרה רבקה ברלינר** ע"ה ב"ר מאיר ז"ל

נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ו **תנצב"ה**

הונצחה ע"י חתנה ובתה הר"ד אבי ומאיה שנור הי"ו

נר ה' נשמת אדם

גם הרשב"א מתייחס לשאלה זו (שו"ת הרשב"א ח"ד סי' קפ"ז) וכותב: "ראיתי לכתוב בספר, את אשר נתווכח עמי אחד מחכמיהן באותן הדברים". לדבריו, אכן בפסוק טמונה הבטחה כי מלכותו של יהודה נצחית היא. ואילו להפסקת המלוכה בתקופת הגלות, או בתקופות אשר בהן מלכו אחרים שלא משבט יהודה, אין להתייחס אלא להפסקה זמנית בלבד, שהרי, המשך הפסוק הוא "עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים", כלומר, הרי בסופו של דבר יבוא המשית, שהוא מזרע יהודה, וישיב את המלוכה לשבט יהודה, ותשוב לו ירושתו מקדם.

נסיים בעדותו המעניינת של הרדב"ז (שו"ת רדב"ז ח"ג סי' תק"ט) אודות ייסוד שושלת הנגידיים במצרים: "מלך מצרים, הנקרא אצלם חל כליפא, נשא בת מלך בגדד, היא בבל, וכשבאה למצרים שאלה על ענין היהודים ואם יש להם מלך או נשיא, ואמר לה המלך אין להם לא מלך ולא נשיא. אמרה לו, והלא במלכות אבי יש ישראלים הרבה, ויש להם נשיא נקרא ריש גלותא, והוא מזרע דוד המלך ע"ה ואבי מתברך בו ועושה לו כבוד גדול לפי שהוא מזרע מלכים ונביאים, ומיד צוה המלך להביא לו משם איש אחד מזרע דוד המלך ע"ה. ושלחו איש נבון וחכם מר פ' מזרע הנשיאים, ומנה אותו לנגיד על כל היהודים אשר בכל מלכותו, ומשם נשתלשל הנגיזות במצרים".

דף י/ב עיבור החדש בשלשה

קידוש החודש והלוחות שלנו

עד ימיהם של אב"י ורבא, חכמי התלמוד, היו הסנהדרין שבארץ ישראל קובעים את ראשי החודשים על פי ראיית מולד הלבנה. אולם, מאז ועד עתה נקבעים מועדי ישראל על סמך הלוח שתקן הלל השני בשנת ד' קי"ט. לדעת הרמב"ם (הל' קידוש החודש פ"ה הל' ג'), הלכה למשה מסיני היא, שבהעדר הסנהדרין נקבע לוח השנה על פי חשבון. לעומת זאת, הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות, מצווה קמ"ג) סובר, כי הלל השני קידש את כל החודשים מראש.

אחד הכללים שעל פיהם סידר הלל השני את לוח השנה הוא, שראש השנה של כל שנה יחול ביום מולד הלבנה. ה"מולד" הוא הרגע בו הירח משלים הקפה סביב כדור הארץ, וניצב במקום שהחמה שופכת את אורה על חלק ממנו הנראה לעינינו. אלא, שלכלל זה שראש השנה יחול ביום מולד הלבנה, שתי הגבלות. א. "לא אד"ו ראש". היינו: לעולם לא יחול יומו הראשון של ראש השנה בימים א', ד', ו' מימות השבוע, ולפיכך, גם אם חל בהם המולד, ייקבע ראש השנה ביום שלמחרת. ב. **מולד זקן בל תדרוש**. היינו אם המולד "זקן", כלומר, שהוא חל מחצות היום ואילך, אין לקבוע את ראש השנה לאותו יום (עיי' רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ז הל' ב).

סערה גדולה שהתחוללה בתקופתו של רבי סעדיה גאון, בין השנים ד' תרפ"א - תרפ"ד היתה עלומה זמן רב ונודעה בעיקר בעקבות גילוייה של הגניזה הקהירית.

ראש הישיבה בארץ ישראל באותן שנים היה רבי אהרן בן מאיר, שהיה ממשפחת הנשיאים, ונחשב לראשון מגאוני ארץ ישראל. הוא טען, כי הכלל האמור אודות "מולד זקן" החל מחצות היום ואילך אינו מדויק, לדעתו, ראש השנה יידחה ליום הבא רק כאשר המולד יחול כ- 35 דקות לאחר חצות היום [תרמ"ב חלקי שעה המורכבת מתת"ר חלקים]. רבי אהרן טען, כי כך קיבל מאבותיו ומאבות אבותיו. מהו טעמו של המספר הלז? על כך נשתברו קולמוסין רבים. היו שטענו, כי טעות היתה זו, והיו שהסבירו כי דעה זו היא כשיטה שלא נפסק כמוה (עיי' "תורה שלימה", חלק י"ג, פ"ט, וספר "עלה יונה", להגר"י מרצבך).

ברוב השנים אין מולד תשרי חל סמוך לחצות היום, ולפיכך, למחלוקת זו לא היתה חשיבות מעשית. אולם, בשנת ד' תרפ"ב, חל מולד תשרי רל"ז חלקים לאחר חצות היום, היינו: בתוך הזמן השנוי במחלוקת. בקיץ של שנת ד' תרפ"א הודיע רבי אהרן בן מאיר על כוונתו להכריז על חודשי שנת ד' תרפ"ב ועל מועדיה בהתאם לשיטתו. השמועה על כך הגיעה אל רב סעדיה גאון בהיותו בעיר חלב, בדרכו מארץ ישראל לבבל, והוא הפציר ברבי אהרן במספר אגרות שכתב אליו, לחזור בו מכוונתו זו. ברם, רבי אהרן עמד בכל תוקף על דעתו, ובהושענא רבה בשנת ד' תרפ"ב הוכרז בהר הזיתים, שנהגו להקיפו ביום זה, כי החודשים חשוון וכסלו באותה שנה יהיו בני עשרים ותשעה יום בלבד. על ידי חיסור יומיים אלו, ראש השנה חל ביום ג' בשבוע בעוד שלשיטת בני בבל היו החדשים חשוון וכסלו מלאים וראש השנה חל ביום ה' בשבוע.

בנתיים הגיע רב סעדיה גאון לבבל, והוא קם כארי ללחום את מלחמת המועדים. לכל תפוצות ישראל נשלחו עותקים מספרו "ספר זכרון לדורות" שחובר על ידו כדי למנוע את הפילוג בעם. אולם, הגולה וארץ ישראל היו אז כמדורת אש, כאשר נודע, כי רוב בני ארץ ישראל שינו את לוח השנה בהתאם לשיטת רבי אהרן בן מאיר, ואכלו חמץ בימים האחרונים של הפסח לפי הלוח של חכמי בבל.

מכתבים רבים שעסקו בפרשה זו נשלחו באותה תקופה מארץ ישראל לבבל ומבבל לארץ ישראל, בנסיון לשכנע אלו את אלו, בצדקת טענותיהם. מכתבים אלו התגלו בגניזה הקהירית, ובהם אנו מוצאים את טענת בני ארץ ישראל, כי גם לאחר שנחרב בית המקדש השני המשיכו

כאמור, היתה זו הפעם הראשונה בה יצאתי את גבולות ארצנו הקדושה. בשבועות שקדמו לנסיעה שקדתי על תכנית הנסיעה שנרקמה בפרוטרוט, עם חברי טובים ואחרים בעלי לב רחב שביקשו לסייע בידי מחברת מסודרת היתה לי באמתחתי, בה נרשמו בדייקנות כתובות הנדיבים שעמם קבעתי להפגש, והזמנים המדויקים בהם עלי להתייצב בפתחי מעונותיהם.

היום, ממבט לאחור, אני מרשה לעצמי לחייך הוא מספר, אבל באותו רגע היה זה מבין ואפילו עצוב עד מאד. הנדיב הראשון שאיתו הייתי אמור להיפגש, התגורר במנהטן. קבעתי איתו פגישה לשעה תשע בבוקר במשרדו המפואר. באותו בוקר, השכמתי קום, מרוגש, ממתין לפגישה עם הגביר הגדול. **לפתע**, האדם שהיה אמור לסייע לי ולהסייע אותי למשרדו של הנדיב, טלפן אלי ואמר לי כי עקב תקלה שאירעה לו, הוא אינו יכול להסייעני היום, מחר כבר נעמוד בקשר אמר וניתך בחפזה.

בדיק לשם כך יש לי מחברת, אמרתי לעצמי. עלעלתי בדפיה ואכן בעמוד הראשון בו נרשמה הפגישה הראשונה, היו כתובים כל פרטיו של הנדיב - כתובת משרדו, כתובת ביתו וכל מספרי הטלפון האפשריים. החלטתי להתקשר אל ביתו של הנדיב ולהודיע לו, כי עקב תקלה בלתי צפויה יתכן שאחזר זמן מה, ואיתו הסליחה.

צילצלה. לאחר ארבעה או חמישה צלצולים נשמע מצידו השני של קו הטלפון קול עבה של אדם שהתעורר ברגע זה משנתו. עוד אני מנסה להוציא מפי את משפטי ההתנצלות שעמלתי לשון, הודיע לי הנדיב כי אני רשאי לראות את עצמי משוחרר ממחוייבות. הפגישה בטלה ומבוטלת. אדוני, הערת אותי משנתי, ואיני שפני להיפגש אתך! לאחר מספר שניות הבנתי שאני מדבר עם עצמי. השיחה נותקה. איני זוכר כמה זמן נותרתי על עמדי עם השפופרת בידי, אחוז תדהמה והלם. בסופו של דבר התאוששתי, ושמת' פעמי לעבר הכתובת הבאה.

סליחה, אדוני, אמר לי מזכירו האישי של הנדיב. שכחתי יום הודיע לך. הבוס היה צריך להמריא בדחיפות לחוץ לארץ. הוא חוזר בעוד ארבעה שבועות. אני מתאר לעצמי שהוא בוודאי ישמח לפגוש אותך בשובו.

באותו יום לא הייתי מסוגל להמשיך במלאכתי. תשוש ושבע אכזבת חזרתי אל בית מארחי ושקעתי בדף מגרר. הרחק הרחק מהויות העולם הזה.

בעלי הבית שאירחוני, התייחסו אלי באדיבות ובנדיבות. ארוחת צהרים מפוארת ומכובדת הוכנה לכבודי, האורח מארץ ישראל, כפי שהסביר בעל הבית לילדי. בעוד מנות האוכל מוגשות אל השולחן, מסר לי בעל הבית את שפופרת הטלפון. זה בשבילך אמר. מעבר לקו המתונה מזכירתו של יהודי, שהיה אמור להתלוות אלי לפגישה עם רב של קהילה מפורסמת הידוע כבעל קשרים במקומות רבים. בשם מר ... אני מבקשת להתנצל בפניך. אמו נפטרה הבוקר, ועקב ימי האבל הוא ביקש להודיע כי הוא לא יוכל להתלוות אליך.

במשך שלשה שבועות התרוצץ אותו יהודי בארצות הברית. מצאתי את עצמי רודף אחרי הרוח. אפילו את הוצאות הנסיעה לא הצלחתי לכסות. לכל מקום אליו הלכתי נתקלתי בקשיים ובמכשולים, ואך אכזבות ותסכולים היו מנת חלקי. המתנתי בקוצר רוח למועד שובי ארצה. מה לי הכא ומה לי התם, חשבתי לעצמי.

אבל גם לחזור לארץ לא הצלחתי. אני בן אדם מסודר שמדייק בזמנים. אבל משום מה, האמן לי, עד היום איני יודע כיצד איחרתי את מועד הטיסה. **פקיד** נרגן הוביל אותי לחלון משרדו, החווה בידו לעבר נקודת קטנה בשמים, שהלכה והתרחקה, בעודו אומר: הנה המטוס שלך. מצידי תנסה לתפוס אותו.

עמדתי על מקומי ודמעות זלגו מעיני. הטיסה הבאה אמורה לצאת רק בעוד שעות רבות, ואיני יכול לעלות עליה. שבת המלכה עומדת בפתח ואני עלול לחלל אותה אם אעלה על המטוס. לא היה לי להיכן ללכת. התביישתי להתקשר למארחי הנדיבים שבוודאי עסקו במרץ בסידור החדר בו התגוררתי, באוורור המצעים, ובהחזרת הילדים למקומם.

הנשיאים בארץ ישראל לקבוע הלכות אלו, מאחר שסמכות הסנהדרין הגדולה עברה אליהם (עיי' "נפש חיה" סי' ס"ח הובא בשו"ת "אבני נזר" או"ח סי' ש"ט), וממילא רבי אהרן בן מאיר הנשיא הוא בעל הסמכות היחידה לקבוע את לוח השנה העברי. אולם, בני הגולה השיבו להם, כי לאחר שנקבע הלוח על ידי הלל השני, ניטלה סמכות זו מידי אדם והחשבו נקבע על ידי כללים בלבד.

למעשה דעת רב סעדיה גאון, שבתוך השנים המדוברות הפך לראש ישיבת סורא, התקבלה בכל העולם, ואף בני ארץ ישראל חזרו בהם לאחר מכן. רב סעדיה גאון הוא מקיים המסורת של לוח השנה "שמפיו אנו חיים שמסר לנו סוד העיבור", כדברי רבינו תם ("שבלי הלקט" סי' כ"ח).

דף י/א דמפליגין בדיבורא

"פליגין דיבורא" - בכל תנאי?

בסוגייתנו אנו מתוודעים למושג "פליגין דיבורא". אנו סמוכים ובטוחים, כי רבני בית המדרש למגדי שיעור "מאורות הדף היומי" בראשות הרה"ג ר' חיים דוד קובלסקי שליט"א, ייטיבו להסביר בשיעורי הדף היומי מושג יסודי זה, באופן הברור ביותר. בקצרה נבאר, כי "פליגין" [משוין פלג - חילוק, חיתוך] מאפשר לבית הדין לקבל עדות מפי עד, שהוסיף לעדותו מספר מילים שהוא אינו מוסמך לאמרן. במקרים אלו - "פליגין דיבורא", היינו: מחלקים את דבריו. בית הדין מתייחס לחלק מדבריו בלבד, ואילו את המילים הנוספות, הפגומות, "חותכים" ולא מתייחסים אליהן. למשל, כאשר אדם מעיד כי "שמעון גנב ממון איתי ביחד", בית הדין מתייחס לעדותו ששמעון גנב, אך למילים "איתי ביחד" אין מתייחסים, שהרי אין אדם נאמן להעיד על עצמו. האם כל עדות ניתן "להציל" על ידי הסרת חלקיה הפגומים? המהרי"ל דיסקין זצ"ל עונה על כך בשאלה המפולפלת הבאה.

כאשר מתייצבים שני עדים בפני בית דין ומעידים, כי אחד מהם קידש את פלונית, אין עדותם מתקבלת שהרי, "אין דבר שבערווה פחות משניים". כלומר, כל דבר הנוגע לדיני אישות, לקידושין, לגירושין וכדומה, אינו מתקבל בבית הדין כעובדה אלא על פי שניים שמעידים על כך. ומאחר שאחד מהם מעיד על עצמו כמי שקידש אשה זו, אין מקבלים את עדותו, משום שאין אדם מעיד על עצמו, ושוב אין לפנינו שני עדים.

לכאורה, הקשה המהרי"ל דיסקין, מדוע במקרה זה לא יבוא לידי ביטוי הכלל "פליגין דיבורא" ויציל את עדותו של הבעל? הרי ניתן להתייחס לחלק זה של עדותו שפלוגית התקדשה ולהתעלם מחלקה השני של עדותו אודות קידושה לז?

אולם, התבוננות במקרה שלפנינו תצמיח את המסקנה הפשוטה - אין לפנינו כל עדות שניתן להצילה, שכן עדים אלו עצמם מעידים על כך שהיא **לא התקדשה מעולם!** שהרי, הבעל אינו נחשב כעד, ואם כן, למעשה בפני בית הדין ניתנת עדות, כי "פלוגית התקדשה בפני עד אחד", הלא הוא העד שהצטרף אל הבעל בעדותו, אין איפוא, לפנינו כל עדות, וממילא אין מקום להצילה על ידי "פליגין"...

לעומת זאת, האדם המעיד "שמעון גנב ממון איתי ביחד", אמנם מעיד ששמעון גנב, אלא שעלינו להסיר את המילים "איתי ביחד" כדי שעדותו על שמעון תשאר ברת תוקף [עיי' בחידושי הגר"ח עמוד מ"ז שהקשה דא"כ כאשר הבעל ועד שעמו יעידו שהיו שני עדים במעשה הקידושין, נקבל את דבריו ע"י פליגין, ועיי"ש מש"כ].

דף יג/ב קרי ליה רבי

כיצד נקבעו תאריהם של חכמי התלמוד?

"גדול מרבן שמו". בביטוי זה משתמשים רבים וטובים, בבואם להעלות על נס אישיות תורנית מורמת מעם. תחילתו של ביטוי זה בתשובה שכתבו גאוני בבל, רב שרירא גאון, ראש ישיבת גאון יעקב שבבבל ובנו רב האי גאון, שנקרא אב"ד ישיבת גאון יעקב. השניים נדרשים במכתבם לפירוש התארים שהוצמדו לחכמים, והמוכרים ללומדי התלמוד, כגון, התואר רבן, רבי, רב, מר וכדומה. לעומתם, חכמים אחרים, כגון, הלל, שמאי, שמעון בן שטח ועוד, הוזכרו בשמם בלבד. בתשובתם הארוכה והמפורטת, אשר נדפסה במלואה בספר "הערוך" (ערך "אביי" וראה בהקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות פ"ז), הם מצטטים את הכלל הבא: "גדול מרב - רבי, גדול מרבי - רבן, גדול מרבן - שמו". את גדולי ישראל הקדומים הזכירו בשמם בלבד. לפיכך, מעולם לא נוספו תארים לשמם של האבות, הנביאים, המלכים, אנשי כנסת הגדולה ושל החכמים שחיו עד הדורות הסמוכים לחורבן הבית השני - אמצע תקופת התנאים. בדורו של רבן גמליאל הזקן החלו לכנות את הנשיאים בתואר 'רבן', ואילו ליתר החכמים בני ארץ ישראל הוצמד התואר 'רבי'. בספר יוחסין נאמר, כי תוספת התואר לחכמים נועדה להבדיל בין חכמי ישראל לחכמי הצדוקים. מאז ואילך, הוצמד

בלית ברירה שלפתי את מחברתי. לאחר דפדוף קצר מצאתי מספר טלפון של חבר שלמד איתי בישיבה לפני שנים. שמעתי עליו רבות. הוא עדיין שוקד על תלמודו. עני ואביון שהפרוטה ממנו והלאה. דחקתי את הבושה והכלימה ויצרתי איתו קשר. הוא, יהודי בעל לב זהב, הגיע במהירות לבית התיבות ואסף אותי אל ביתו.

במהלך השבת פרקתי בפניו את תסכולי, ראה, לא רק שלא הצלחתי לעשות כאן מאומה, אפילו לצאת מכאן איני יכול. עם זאת השבת התיישב חברי ליד מכשיר הטלפון והחל לחייג ללא הפוגה. נראה אמר, אולי נוכל לעשות משהוא למענך. נראה.

לא חלפו אלא מספר שעות, ובסלון ביתו של ידידי הדלפון התקבצו עשרות מכריו שהזועקו על ידו. הם התיישבו על כסאות פלסטיק, על כורסאות מרופטות ועל הספה הרעועה. הסלון היה מלא מפה לפה. הכל צפוף, ואני - לשוני נעתקה. לא היה לי מה לומר.

אני מכבד את חברי הגאון רבי ... לומר מספר מילים, הכריז חברי, ואני - אנה אני בא. נעמדתי על מקומי. סגרתי את החלפה, הדקתי את העניבה, סידרתי את הכובע, ועדיין לא מצאתי את המילים הנכונות לפתוח בהן את דברי.

לפתע, נזכרתי. יש לי רעיון. שלפתי את ארנקי, ולעינייהם המשתאות של הנוכחים הוצאתי ממנו שטר בן חמישים דולר ואמרתי להם: ידידי, שבוע טוב. אני מבין שאיני צריך להאריך בפניכם על חשיבות לימוד התורה ועל השכר הגדול המובטח לתומכים בלומדיה. אבל, אם ניתנה לי רשות הדיבור, ברצוני להראות לכם את השטר הזה שקיבלתי מהסטיפלער לפני צאתי לדרך. הוא נתן לי את חמישים הדולר הללו כפתיחה למסעי. כעת וודאי מבינים אתם, כי למען מטרה חשובה ונעלה ניצב אני לפניכם.

השארתי את השטר על השולחן והתיישבתי. לאחר כשעה היו בכיסי \$32,000 במזומן. מכרז שנוהל ביד רמה על ידי חברי היקר, הביא לזוכה המאושר את השטר של הסטיפלער, ואת הישועה לכולל שבראשו עמדת.

אתה יודע סיפר ראש הכולל הסטיפלער היה עניו. כאשר שבתי ארצה שמח וטוב לב, מיהרתי למעונו כדי לספר לו את שהתרחש עימי. נו, נו, אמר הצדיק. אם זה מה שקיבלת עבור חמישים דולר, אתן לך חמישים דולר נוספים...

אם רק נתבונן קמעא במעשה זה, נבחינו, כי כל צעדנו ומהלכנו מכוונים על ידי הקב"ה עד לפרט האחרון, סיים ראש הכולל. גם כאשר אדם חפץ לקבוע עיתים לתורה, אל לו לחשוש ממפריעים וממניעות שונות, אלא יתן את עיניו בתורה, והקב"ה - דרכים רבות לו לסייע לאוהביו.

המעוניין לזכות את הרבים בספור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זנוויל ווערצברגר** ז"ל
ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ג' באב תשנ"ג
תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידנו הר"ר **מנחם מנדל פרוכטר** ומשפ' שיחיו - בלגיה

לעילוי נשמת

הרב **גרשון שיין** ז"ל
בן הרב ברוך מרדכי ואסתר מיכלא ז"ל
נלב"ע כ"ח בתמוז תשס"ט **תנצב"ה**

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: *3029

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

תואר לשמם של החכמים. עם זאת, לחכמים שלא כונו בשמם האמיתי, כי אם בכינוי בלבד, כגון, אביי, ששמו האמיתי היה נחמני, לא הצמידו תואר (עיי"ש הטעם שלא נקרא בשמו וביאור השם אביי). היחיד שנוסף תואר לשמו הוא "משה רבינו", אך התואר נוסף לאחר שמו ולא לפניו, כרגיל, מפני שתוארו אינו בא לכבודו, כי אם לכבודנו, לומר שמשה היה רבינו (ראה אוצר הגאונים כאן).

ההבדל בין "רבי" ל"רב": את ההבדל בין 'רבי' ל'רב' מבארים רב שרירא גאון ורב האי גאון בכך, שחכמי ארץ ישראל כונו בתואר 'רבי', ואילו חכמי בבל כונו 'רב'. כך ניתן להבחין, כי הגמרא מכנה את 'רב' זירא בתואר זה בהיותו בבבל, ואילו לאחר עלותו לארץ ישראל כונה רבי זירא. ואכן, במקרה מסויים מסתפקת הגמרא (כתובות מג/ב) אם דין מסויים נאמר על ידי 'רב' זירא - קודם עלותו לארץ ישראל, או על ידי רבי זירא - לאחר עלותו (כן דעת רש"י כתובות שם, ועיי' בתוס' מנחות מ/ב ד"ה "רבי זירא" שחלקו על כך). רש"י (שם) מבאר, כי מאחר שאין סמיכה בבבל אלא בארץ ישראל, זכו חכמי ארץ ישראל לתואר "רבי", לעומת חכמי בבל המכונים בתואר "רב" (ע"ע ב"ספר השטרות" לרבי יהודה אלברצלוני מראשוני הראשונים ובעל ספר העיתים).

לימים, משפסקה הסמיכה לחלוטין, עדיין נהגו בסמיכה סמלית כדי "שיכנסו תלמידים במידות החכמים ויתעלו מעט מעט בשורות ומעלות החכמה ושימושיה" (הר"י אלברצלוני שם). משום כך אנו מוצאים בספר השטרות "שטר מסמיך" ובו סמכו את התלמידים בשמות 'רבי' 'חכם' או 'רב'.

עם הארץ שלשמו הוצמד תואר רבני: מאז ועד ימינו השתכלל עניין התארים המוצמדים לשמות בני אדם, עד כי גם אנשים שאינם תלמידי חכמים זוכים לתארי כבוד כגון אלו. אין אנו מציינים זאת כהערת אגב בלבד. בספר "גט פשוט" (סי' קכ"ט ס"ק ל"א ד"ה "הרב") כתב, כי משום כך אין להוציא לעז ואין לפסול גט שבו המגרש מכונה 'רב', אף אם אינו אלא עם הארץ גמור...

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כותב, כי לו היה בכוחו היה מבטל לחלוטין את התארים בימינו. המצמידים תארים לכל, הוא מקונן, נכשלים באבק חנופה, ואלו שלראשם נקשרים הכתרים עלולים להכשל באבק גאווה, ולחילופין באבק שנאה, אם לדעתם התארים אינם הולמים את מעמדם... (הקדמה לשו"ת רעק"א).

חדש! מסכת סנהדרין

עם מאורות המשנה - משניות מבוארות כולל מסכת נגעים ומסכת פרה

הדפסה מהודרת, אותיות מאירות עיניים, צבע ייחודי להקלת הלימוד

מאורות ההלכה - הלכה לכל יום

להזמנות: 1-700-500-151

